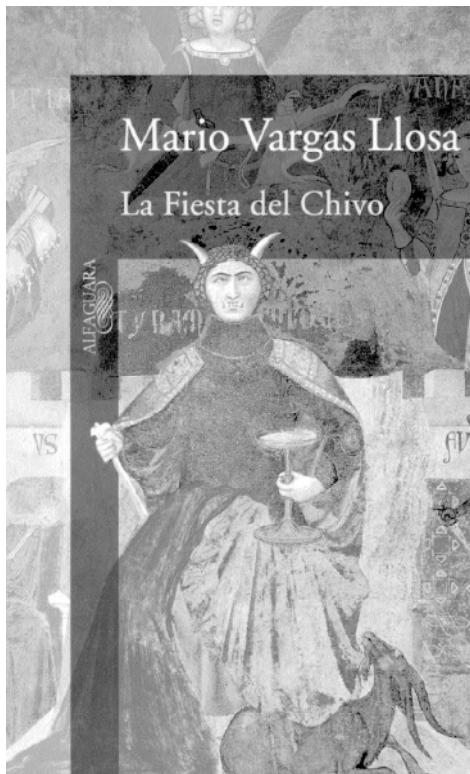
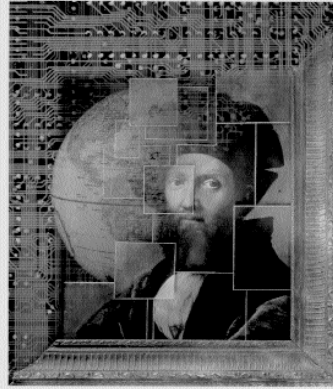

Seix Barral Los Tres Mundos *Ensayo*

Álvaro Mutis
De lecturas
y algo del mundo

Jorge Edwards
EL SUEÑO DE LA HISTORIA

colección andanzas

Jorge Edwards
Premio Cervantes
1999

QUATRE FRIVOLITATS SOBRE TRES ESCRIPTORS LLATINOAMERICANS

JORDI LLAVINA

I.

Es lleven cada dia al matí, com nosaltres. També com a nosaltres uns fils de lleganyes viscoses els volen segellar els ulls, una estona més. Deuen liquidar la son —i mai més ben dit— amb grapades d'aigua tèbia. Segur que amb l'índex dret escuren el diminut dipòsit de brutícia del llagrimall, allà on s'enquista el residu del plor i l'aigua de roses amargues del son. Tot seguit, es raspallen la dentadura, obeint la prescripció odontològica: de dalt a baix, mirant d'arribar a les juntures més amagades, que no s'hi fossilitzin bocinets de la carn del sopar, un granet de blat de moro. S'hi passen ben bé tres o quatre minuts, amb el rentat dental. En acabat, amb una embosta d'aigua esbaldeixen la saliva contaminada de dentífric. Potser n'hi ha que s'ajupen i baden la boca sota mateix de l'aixeta, i així rabegen dents i genives. L'aigua de la boca, de vegades, deu fer un recorregut una mica més llarg, fins a la gola, encarada encara per les hores de dormir. Fer gàrgares amb l'aigua de rentar-se les dents no és tan estrany. Jo ho faig, i no em considero un extraterrestre. Té l'avantatge de dotar d'un tel de perfum l'alè penombrós de la nit. Avien, pel forat de l'aigüera avall, mocs del coll dissolts en l'aigua mentolada. Com si ho veiés. És el moment en què l'escriptor, acomplert aquest primer pas del ritual del matí, obre la boca davant del mirall per admirar la filera de dents blanquíssimes. ¡Quina dentadura més perfecta, la de Mario Vargas Llosa!

II.

L'havia d'entrevistar al matí, a Catalunya Ràdio, però ja se sap que tot aquell que participa, molt més que no pas els altres, de la substància divina, té imponderables que el comú dels mortals no podem ni tan sols imaginar. L'agenda es va capgirar de cop sobte, que diria un noucentista rigorós amb el sistema. Vam quedar que a les 19 p.m., a l'Hotel Arts. Vaig pensar “mira, encara: serà la manera de conèixer l'hotel de les *embastides*”. Durant dos anys sencers vaig viure davant de l'Arts, però mai no hi havia posat els peus. Vaig curt d'armilla, però és que a més a més la meva curiositat per una llei d'arquitectura que s'està rovellant a marxes forçades és gairebé nul·la.

A l'ascensor, vaig coincidir amb dues franceses magnífiques que venien de fer *jogging*. Moreníssimes (¿com en deuen dir, els francesos, de la figura del *pijo*?), un pensament de suor els posava una pàtina brillant damunt la pell. Hipèrboliques franceses. Fins i tot a l'ascensor no perdien pistonada i anaven movent-se com si ho fessin damunt d'una cinta corredora. És a dir: pràcticament sense moure's, flexionant amb prou feines els genollets prims com una porcellana de Lladró (que no s'assemblaven al de Claire, perquè el parell de gavatxes, com dos préssecs del país, ja feia dies que havien caigut de l'arbre). Una insinuació de moviment, com diu la meua amiga Marina que fan els que saben ballar de debò, com ella mateixa. Van sortir-ne com n'havien entrat: a

la francesa, sense dir ni *âne* ni *bête*. Jo també: ¿de qui m'havia d'acomiarar?, ¿dels botons cromats de l'ascensor, potser?

A recepció, vaig demanar pel senyor Mario Vargas Llosa. D'on vinc. De Catalunya Ràdio. Com se diu. Jordi Llavina. Amb qui havia parlat. Amb la cap de premsa d'Alfaguara... Ja la veig, disculpi les molèsties. Ho farem allà, Jordi. Una sala de pel·lícula (la *Dolce vita*), amb una aigua que s'escorre per un pany de paret com una cortina líquida i unes plantes tan exòtiques que ni a les Antilles. En aquest marc incomparable coneixem de més a prop la vilesa i l'abjecció del general Trujillo, que va tenir els dominicans durant trenta anys amb un culet així. I, sobretot, què va dur el gran Vargas a penetrar la psicologia malaltissa d'un dels dictadors més abominables de la història negra de tota l'Amèrica hispana. Vargas Llosa acaba de publicar la novel·la *La Fiesta del Chivo*. Tinc ganes de pixar. Al fons, a mà dreta. La noia de recepció, ara sí, no ha fallat. Camino per una moqueta molt ben cuidada i aspirada. Vaig vestit com sempre: amb una certa descurança. Es nota que sóc un fill del poble. *Né dans la boue*. Avui coneixeràs tot un senyor. Algun dia, fill meu, podràs explicar-ho als teus néts (se'ls en fotrà un rave, la teva conversa amb un escriptor).

Hi ha un disc de Sisa en què es veuen ell i els seus músics pixant, d'esquena, en les tasses aquelles alçades d'ús masculí exclusiu. A mi, ara, i ja m'excusareu, m'heu de veure així. D'esquena, canviant l'oli de les olives per a la justa regulació del meu complex engranatge orgànic (no més complex, ni menys, que el de qualsevol altra persona; inclosa la dels escriptors més refinats). Llavors passa el que mai no hauria d'haver passat. Sento que la porta s'obre, uns passos que s'acosten a la porcellana perfumada de Villeroy & Boch. Uns passos fermes, d'ultraliberal que sap convèncer tothom de les virtuts del seu sistema de pensament. Tindria el dubtós privilegi de pixar al costat de Mario Vargas Llosa. D'ensumar, si hi agusava el sentit, la sentor de la seva orina daurada. En un

moment com aquell, no li podia donar la mà. Hauria quedat com un porc, com un ordinari, com un perdulari. Hauria quedat una mica com el que sóc.

—*Vaya, hombre. Menudo sitio pa' encontrarse.*

Així és que jo me lavo *las manos* (ell, més polit, ho va fer abans i després de la realització del deure fisiològic), i ve que penso —honest com sóc—: això no ho explicaràs mai a ningú.

III.

Ara potser no, però de ben segur que els escriptors, i fins i tot els grans escriptors, alguna vegada a la vida han preparat brou. I qui sap si han fet ells mateixos la compra: una carcanada de pollastre, dues ales d'un color groc marejat, un os de pernil (*sí sí, vull caldo brut, no blanc*), un tall de vedella sanguinolenta. Llavors, armats amb un girapeix, deuen haver anat pentinant l'olla flairosa, desfent les butllofes de substància bleïdora amb un gustet exquisit de gallina, per anar-ne traient les brosetes de la carn i, sobretot, les del verd. La polseta terrosa dels tronxos d'api, que és molt malparida. Filets de pastanaga que no hi fan cap bé. Mals pensaments de la gallina, que en la immersió del cadàver alat han tornat a la superfície.

En Vázquez Montalbán es vanta de ser un gran constructor de paelles d'arròs. Però jo valoro molt més l'escriptor que sap realitzar un caldo correcte, com el de la meva mare.

El xilè Jorge Edwards, recent premi Cervantes, és de la corda liberal —com el peruà de les dents immaculades—, però molt menys tibet. Què ho fa, no ho sé. Potser que Edwards ha sigut un escèptic tota la vida, un home que se'n fot, amb elegància, del mort i de qui el vetlla. Sobretot, de qui el vetlla. Li deu venir de la sang anglesa dels ancestres. Diplomàtic de professió, home de món, de lectures ben païdes. No crec que hagi tingut mai aspiracions polítiques. I, ¿què us haig de dir? Jo

l'hi veig, a l'Edwards, fent un caldet reparador, a començaments de novembre, al seu xalet de Calafell. Veient els bocins de patata que capcinegen, agitats pel motor de l'aigua bullent (hi ha un gran poema de Seamus Heaney que parla del so de les patates deixades caure en l'aigua freda d'una olla a punt de ser escaldada), encantant-se amb l'aspecte horrorós d'una senzilla ala de pollastre, recordant les sortides a mar que feia amb el seu amic i editor Carlos Barral.

Aquell dia, a l'Institut Català de Cooperació Iberoamericana, Edwards presentava la seva novetat editorial, *El sueño de la historia*. Al cap d'una setmana havia de rebre el Nobel castellà. Com a *partenaire*, l'apassionada (anava a escriure *excessiva*, però me n'he estat perquè ningú no em pugui titllar mai de políticament suspecte d'heterodòxia) Almudena Grandes. A l'hora del programa, jo, al mig, i ells dos, flanquejant-me. Moment d'empassar saliva. Davant, el meu amic i millor escriptor Toni Marí, entre unes quantes altres persones de nom digne de figurar emmarcat per motlures nobles. En el meu repàs argumental de la novel·la, vaig dir massa coses, i l'escriptor va apuntar que si explicava tot el llibre el públic perdria l'interès i acabaria per no llegir-lo. No, el que compta no és tant la història sinó la manera de veure-la, de narrar-la. Cada escriptor té una manera diferent de veure la mateixa història, perquè els ulls són seus i de ningú més. Jo, que aspiro a ser un dia també escriptor, actualment m'ho estic fent mirar per facultatiu: ¿com puc adaptar la meua mirada de miop i la meua proverbial hipermetropia a un estil que no faci aigües pertot arreu, com un buc de vaixell mal calafatejat?

Parlant d'ulls: els d'Edward —clars, si no recordo malament— tenen una concentració tota sorneguera. Un aire, tot ell, *socarrón*, que diuen en castellà. Prou intel·ligent, segur, perquè la *socarroneria* s'encengui de cop, se socarrimi de dalt a baix i acabi, esmolada com una punta de llança de l'època de la Colònia, en la punxa d'un esguard mefistofèlic.

IV.

Deuen haver anat a cal metge moltes vegades a la vida, n'hi ha que potser són psicossomàtics i tot. La hipocondria és mal d'escriptors. Em fa mal aquí. A veure, obri la boca. El diagnòstic del doctor, sovint, constitueix un monument a l'aproximació científica, subratllada per una lletra inescrutable per molts màsters de cal·ligrafia i fins de paleografia que hagin realitzat en ta vida. Error de càlcul: l'escriptor farà quatre pedres: una, gruixuda com una cassanella. Així que no era res de la vesícula. I el futbol... N'hi ha que els agrada; que es permeten, diria, la llicència d'un cert arrauxament en seguir un partit per la televisió. Però aquests escriptors que us dic són, tots tres, tocats i posats. S'han dedicat a la diplomàcia. No a la docència en centres d'ensenyament secundari ni a l'administració provinciana. Són homes llegits i viatjats. Això sí: posaria la mà al foc que cap dels tres no ha collit mai raïm. ¡I això que, un cop has acabat la feina, després de deu hores d'espina masegada i d'una pell llardosa que convoca esbarts afamegats d'abelles, fa tant de bo, asseure's a la terrassa del teu bar predilecte, amb la vora sencera de les ungles negra del suc del raïm, i anar bevent cervesa! Ara un glop, ara un altre...

Els dos anteriors em van posar dedicatòries molt afalagadores a la guarda dels seus llibres, però la més entranyable me la va escriure Álvaro Mutis, amb una lletra molt tremolosa, i molt gran, *picuda* —lletra de Comte Dràcula, que li va dir un dia García Márquez—. M'hi identificava, i ja em passaran la immodèstia de la revelació pública, com un *lector regalo de los dioses*. Com poden imaginar, em va fer il·lusió, però encara me'n va fer més descobrir aquell pols sacsejat que no es corresponia amb la seva veu ferma, que invitava al viatge i que té un gust perenne de salabor de mar. De mar oceànic. A Mutis li havia agradat que li portés els meus llibres seus. En especial, aquella antologia feta a Argentina que jo vaig trobar no sé on, a la llibreria del senyor Batlló de Gràcia,

potser.

Jo era amic de Maqroll, *el gaviero*. I d'Abdul Bashur, *el soñador de navíos*. I, doncs, era fàcil que acabés entenent-me amb el seu pare. Va parlar amb un cert distanciament de Borges (gran escriptor, sí, però un escriptor que no és ben bé del seu gust. Un escriptor d'escriptors, com va definir-lo, amb precisió meridiana, Josep Pla). Avui dia, sembla que no puguis dir ni mitja paraula crítica de l'argentí. Te la tallen de seguida, com la clau del gas. Com si insultessis el Papa de Roma, igual. En canvi, Mutis recordava amb emoció les pàgines llegides durant la seva joventut de Conrad, d'Stevenson, de Verne. És un home que ho ha llegit tot, però que té la delicadesa de no fer-ho evident, de no fer-ne cap ostentació. Excel·lent poeta, Álvaro Mutis deu tenir una ànima plena de nusos, com els de les seves adorades cordes de navegació. La mirada blava de serenor i d'horitzons sense blocs de pisos. És molt més senyor que Baroja, però com al basc el captiven els ports. Com més formigueig de vida informe, com més aromes barrejades, com més fum i més grisor de metall, com més i més, millor. El port és un símbol de la seva ànima desfocada d'aventura. ¿Sabeu què us dic? Que m'encantaria emprendre un viatge amb barco amb Álvaro Mutis, el més encantador dels tres escriptors de què he parlat.

En canvi, al colombià les noves tecnologies (Internet) li posen els pèls de punta. L'horrortzen. Es considera un home del segle XVIII. Jo hi hauria afegit: un cavaller, si es vol d'aquell mateix segle.

V.

Tots tres envelleixen. Amb una dignitat que no té a veure amb la seva condició d'escriptor. Vull dir que els ve de mena, que es fan grans sense perdre l'aplom d'una personalitat diferenciada, selecta. Segur que alguna vegada han pensat, seguint amb el mànec de la pinta el camí d'una arruga incisiva,

“això va a la baixa”. Potser quan es recullen a casa, i ja no els importa cap trucada de telèfon ni la pressa de cap article que calgui lliurar a un diari l'endemà a mitja tarda, calcen sabatilles d'estar per casa. Ara potser m'he passat. ¿Qui ens ho diu, que no cargolin el cinturó d'un batí setinat al voltant de la seva cintura?

Vargas, a part d'una dentadura —com s'ha dit— formidable, d'artista de cine, llueix un bronzejat impecable, de càpsula de raig UVA. Edwards fa panxa, però no sembla pas que això el capfiqui. Álvaro Mutis és alt, parençós. En la seva joventut devia ser un gran seductor, com Bioy Casares. Però no ha oblidat el nen que tots portem dins. Més que posar un bouquet de flors damunt del seu nínxol diminut, el que fa cada dia és peixar-li un plat sencer de farinetes. Són fetes d'un blat que manté però que no fa créixer. No sé si Mutis té al·lèrgia al gluten, o només a la trivialitat dels adults. Deixeu-me ser una mica ingenu. I naïf. En lloc de l'aviador del petit príncep exuperià, un capità de vaixell transatlàntic. La literatura és això, ¿no? Conservar una il·lusió primigènia i anar-la destil·lant en paraules i idees lluminoses. A part d'això, els escriptors es lleven cada dia al matí, com nosaltres. Els diaris —es diguin *El Independiente de Bogotá*, *Il Corriere della Sera*, *Le Monde* o *El País* (que és el diari que alimenta un xic més la megalomania de Vargas Llosa)— no fan un tiratge especialitzat per a ells. A part d'això.

JORDI LLAVINA I MURGADAS (Gelida, 1968). Llicenciat en Filologia Catalana. Autor del recull de narracions *La mà tallada* (1999). Realitzador del programa *Fum d'estampa* de Catalunya Cultura i crític literari del diari *La Vanguardia*.

